

Foretræde for Folketingets Miljø- og Fødevareudvalg torsdag den 17. maj 2023 vedr. vilkår for udsætning af GMO / genmodificerede organismer i landbrug og natur

Tak for muligheden for at fremlægge vores synspunkter vedr. udsætning af genmodificerede organismer i landbrug og natur.

Mit navn er Klaus Loehr-Petersen. Jeg kommer fra Foreningen for Biodynamisk Jordbrug, der er en økologisk medlemsorganisation for jordbrug, virksomheder og forbrugere - og min kollega i dette emne er June Rebekka Bresson. June er fra miljøorganisationen NOAH Friends of the Earth. Vi repræsenterer desuden en række andre organisationer, der er engageret i spørgsmålet om vilkår for anvendelsen af GMO i det fri, bl.a. Landsforeningen Praktisk Økologi, Dansk Vegetarisk Forening, Økologisk Akvakultur, Greenpeace og Frie Bønner – Levende land. Vi sendte fornyelig et brev til Miljøministeren om problemerne for biodiversitet, hvis GMO-lovgivningen ændres eller dereguleres.

Se venligst listen over organisationerne nederst.

Vi er desuden med i et internationalt netværk af bl.a. IFOAM og Demeter International om oplysninger om konsekvenser af svækkede GMO-regler for fødevareproduktionen og naturen.

Vores fokus er, at det er vigtigt at fastholde de nuværende regler for dyrkning /udsætning af genmodificerede organismer i landbruget, skovdriften og naturen bredt set. Det vil sige at bevare en regulering af både proces og produkt i tilblivelsen af planter og afgrøder. Det gælder de 'klassiske' GMO-typer, og det gælder de 'nye' GMO-typer, hvoraf CRISPR/Cas9 er den mest kendte metode. Med de nye typer menes her gen-redigering, 'gen-saks' og NBT (new breeding techniques).

For afklaringens skyld vil vi gerne understrege, at vores fokus ikke drejer sig om det skal være tilladt eller ej at dyrke genmodificerede afgrøder i landbruget. Det er tilladt, både at teste og dyrke, når det drejer sig om såsæd, der er godkendt efter EU's Udsætningsdirektiv for GMO-afgrøder – og hvis man som forsker, landmand eller virksomhed (f.eks. frøproducent) opfylder kravene til registrering, sporbarhed, risikovurdering, adskillelse, dokumentation og mærkning. Det er detaljeret beskrevet i sameksistensloven. Vi anfægter ikke anvendelsen af genteknologiske metoder i organismer, der anvendes i lukkede, kontrollerede miljøer, f.eks. til fremstilling af medicin

Alle typer GMO

Det er vigtigt at slå fast, at EU's Udsætningsdirektiv jf. EU Domstolens afgørelser fra 2018, og igen den 7. februar 2023, omfatter alle former for GMO, inkl. genredigerede organismer, der som nævnt også ofte kaldes NBT, new breeding techniques.

Blandt disse teknikker er CRISPR/Cas9 det mest brugte 'værktøj', der populært kaldes en gen-saks. Metoden anvendes til genetiske ændringer i en bred vifte af organismer inden for både planteavl, mikroorganismer og medicin. Metoden bliver ofte opfattet som mindre indgribende end klassisk GMO, men det beror måske mest på formuleringen om en saks og en opfattelse af 'små og præcise klip i generne', hvilket imidlertid ikke er tilfældet.

I forhold til landbrug er det efter vores mening meget vigtigt, at organismer, der er ændret ved hjælp af genredigering, fortsat skal vurderes efter kravene i EU's Udsætningsdirektiv: risikovurdering, sporbarhed, registrering, monitorering/analysemetode, mærkning.

Forsigtighed, mærkning og valgmulighed

Risikovurdering er en forudsætning for at vurdere, hvilke effekter en organisme vil have på det miljø, den bliver sat ud i, både på kort og lang sigt. Ud fra forsigtighedsprincippet må det vurderes, om der er risiko for spredning til andre afgrøder og til planter i naturen. Det er vigtigt, da det jo ikke er muligt at tilbagekalde /indsamle genmodificerede organismer, hvis de viser sig at skabe utilsigtede, negative effekter for miljø, biodiversitet eller menneskers sundhed. Erfaringerne med negative konsekvenser af at bruge kemiske stoffer (pesticider) i bl.a. landbruget er meget relevante at tage med i vurderingen af at dyrke GMO-afgrøder med uforudsigelige virkninger for miljø og sundhed.

Tydelig og forståelig mærkning af genmodificerede afgrøder og produkter, hvori de indgår, er grundlæggende for at kunne håndtere produkterne separat og holde dem adskilt fra ikke-GMO-produkter. En tydelig 'deklaration' er også med hensyn til GMO vigtig. Det har betydning for at undgå utilsigtede sammenblandinger og i særlig grad for at give alle led i kæden fra landmand over foderstoffirma og fødevarereproducent til detailhandel og forbrugere mulighed for at vælge GMO-produkter fra, hvis de ikke ønsker dem.

Forbrugerne mister deres frie valg, hvis reglerne for kontrol og mærkning svækkes. Det kaldes "deregulering" eller "regeltilpasning". Også forslag om blot at ændre til produktbaseret regulering, er i sagens kerne en "deregulering".

Det er efter vores mening helt afgørende, at reglerne for mærkning af afgrøder, råvarer og produkter fortsat skal gælde for alle typer GMO'er, også de organismer, der er fremstillet ved hjælp af de nye genredigeringsteknikker, der klart er defineret som GMO i EU's Udsætningsdirektiv. En situation, hvor GMO-afgrøder og fødevarer forhandles uden mærkning, vil give store problemer for tilliden til myndigheder og virksomheder og butikker. Det vil gøre det umuligt at opfylde kravene til regler for gennemsigtighed i forhold til kunder /forbrugeres ret til at vide, hvordan fødevarer er produceret og hvilke ingredienser, de er lavet af. Sporbarheden vil forsvinde.

Det kan få alvorlige følger for virksomheder og dermed virke negativt for erhvervsinteresser i hele foder- og fødevarerbranchen inkl. påvirke eksportmarkeders tillid til danske produkters kvalitet, sporbarhed, mærkning og sikkerhed. En lang række dagligvarekæder i Tyskland har allerede tilsluttet sig en afvisning af svækkede regler for anvendelsen af GMO.

Hvis det viser sig, at fødevarer af GMO-afgrøder forårsager problemer for vores sundhed, er det afgørende, at kunne spore produkterne for at kunne tilbagekalde dem og/eller informere alle i fødevarerkæden inkl. forbrugere om det.

Trussel mod det økologiske jordbrug

Det økologiske landbrug vil blive truet på sin eksistens. De økologiske regler om, at der ikke må anvendes GMO-afgrøder i økologisk landbrug, vil ikke kunne efterleves, hvis genmodificerede afgrøder kan dyrkes uden reglerne for kontrol, adskillelse, sporbarhed og mærkning. Dels vil økologiske landmænd ikke kunne vide, om deres såsæd er GMO eller forurennet med GMO. Deres konventionelle naboer vil heller ikke vide, om deres såsæd kunne være en GMO-sort, og derfor ikke kunne overholde kravene i sameksistensreglerne. Uden registrering og mærkning af GMO-afgrøder i landbruget vil sameksistens mellem GMO og ikke-GMO umulig. Ikke kun i landbruget og ved håndtering af landbrugsafgrøder, men i hele kæden af foderstoffer og fødevarer helt ud til private og offentlige køkkener inkl. børnehaver, skoler, institutioner og hospitaler.

En ophævelse af reglerne (en deregulering) for dyrkning af GMO-afgrøder vil således være i modstrid med de grundlæggende principper for økologisk landbrug: Forsigtighedsprincippet, sundhedsprincippet og retfærdighedsprincippet. Det vil også være i modstrid med Folketingets og EU's politik om at øge det økologiske areal og den økologiske fødevarereproduktion og være ødelæggende for den udvikling, det økologiske landbrug har skabt og er frontløber for.

Fasthold reglerne for GMO i jordbrug og natur

Vores appel til Miljø- og Fødevarerudvalget er derfor, at Danmark bakker op om de lande i EU, der ønsker, at alle former for GMO jf. EU's definition fortsat kun kan anvendes i landbrug, skovbrug m.m. og i naturen, når reglerne i EU's Udsætningsdirektiv er opfyldt. Det vil sikre forsigtighed, åbenhed, sporbarhed og mærkning og dermed en mere tryk mulighed for at vælge GMO-afgrøder og fødevarer til eller fra på et oplyst og sikkert grundlag. Det vil give myndighederne bedre kendskab til og kontrol med, hvilke genmodificerede organismer, der sættes ud i det fri, og en større mulighed for at følge evt. uønskede effekter på biodiversiteten, miljøet og befolkningens sundhed.

GMO-teknikker, både 'gamle' og 'nye', er alt for indgribende og ændrende i de enkelte organismer, afgrødetyper og biodiversiteten – og måske også vores sundhed – til, at GMO skal bruges uden grundig kontrol, som beskrevet i EU's Udsætningsdirektiv: risikovurdering, monitorering, sporbarhed, registrering, adskillelse og mærkning.

På vegne af følgende organisationer:

NOAH Friends of the Earth
Dansk Vegetarisk Forening
Landsforeningen Praktisk Økologi
Fore. Netværk for Økologisk Akvakultur
Greenpeace

Foreningen for Biodynamisk Jordbrug
Frøsamlerne
Frie Bønder Levende Land
Corporate Europe Observatory
Landsforeningen Grøn Hverdag

